Article No: 2(2020-21)

Name of Activity: Online Marathi Vishwakosh Article

Date and Time: 21-06-2021

Target Group: All Marathi readers

Name of Author : Goutamiputra Kamble.

Name of Writer : Dr. Prashant Gaikawad

Organizer: Maharashtra Rajya Marathi Vishwakosh Nirmiti Mandal Govt of Maharashtra.

Link: https://marathivishwakosh.org/51827

Details of the Article:

Goutamiputa Kamble is famous story writer in Maharashtra.Also he is social worker in Fule AmbedakariMovement. He is born in Sangali district on 2nd June 1949. He is famous for his short story 'Parivrajak'' which was published in 2004 , it contain five short stories. It was awarded by many award of various institutes**. .+**

For getting more information follow the above link.

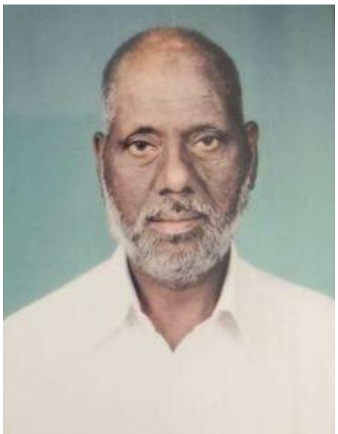

कांबळे, गौतमीपुत्र :(२ जुन १९४९). मराठी साहित्यातील सुप्र सद्ध कथाकार आ ण फुले-आंबेडकरी चळवळीतील ज्येष्ठ कार्यकर्ते. गौतमीपुत्र कांबळे हे स्वत:ची एक निश्चित वैचारिक

आ ण वाङ्मयीन भु मका घेऊन जगणारे आ ण लहिणारे लेख़क आहेत. त्यांचा जन्म हारोली जि. सांगली येथे झाला. त्यांचे दहावीपर्यंतचे शक्षण दे शंग हारोली जि. सांगली येथे झाले. पदवी पर्यंतचे शक्षण मरज येथे तर पदव्युत्तर शक्षण सांगली येथे झाले. त्यांनी मराठी आ ण तत्त्वज्ञान या वषयात पदव्युत्तर शक्षण पूर्ण केले आहे. ते फुले-आंबेडकरी चळवळीतील ज्येष्ठ कार्यकर्ते असून त्यांनी सामाजिक व शैक्ष णक चळवळीसाठी सारे जीवन सम र्पत केले आहे. फुले-आंबेडकरी वचारधारा , बौध्द संस्कृतीतील मूल्ये , शक्षण, साहित्य, समीक्षा, तत्त्वज्ञान हे त्यांच्या व्यासंग आ ण लेखनाचे , चंतनाचे वषय आहेत. त्यांनी असंख्य चर्चासत्र, परिषदा, परिसंवाद, मेळावे, साहित्यसंमेलन या माध्यमातून प्रबोधनाचे कार्य केले आहे. गौतमीपुत्र कांबळे यांचा *परिव्राजक* (२००४) हा पाच कथांचा पहिलाच कथासंग्रह प्रका शत झाला आ ण संपूर्ण मराठी साहित्यक्षेत्राचे लक्ष वेधले गेले. एकच कथासंग्रह असला तरी त्यांनी साहित्याच्या क्षेत्रात अत्यंत दर्जेदार ,कसदार दमदार पाऊल टाकले आहे. आधुनिक मराठी कथेच्या इतरांनी चोखाळलेल्या पायवाटा जिथे संपतात , त्याच्या पुढच्या टप्प्यावरून गौतमीपुत्र कांबळे यांच्या कथांची आगळी वेगळी पायवाट सुरू होते असे प्रस्तावक वधान त्यांच्या कथांसंदर्भात समीक्षक आ ण लेखक राजा ढाले यांनी केले आहे. या कथासंग्रहातील कथा , परिव्राजक, शल्पासन, वरुपनगरी, शोध सहाव्या इंद्रियाचा या पाचही कथांमध्ये जाणीवपूर्वक जपलेले वेगळेपण जाणवते. ‘कथा’ या कथेत टोकाचा अस्वस्थपणा हा कलावंताच्या दृष्टिकोणातून अत्यंत महत्त्वाचा असतो. कारण या अस्वस्थपणातच नवनि र्मतिची बिजे रुजलेली असतात, हे सांगणारे वधान मांडून साहित्य नि र्मती प्र क्रयेवरती प्रकाश टाकला आहे. ‘परिव्राजक’ या कथेत सगळं नगरच आपलं घर बनलयं या वधानातून एक व्यापक दृष्टिकोण सू चत होतो. सत्याच्या , ज्ञानाच्या शोधार्थ बाहेर पडलेला हा परिव्राजक – नैसर बुद्ध तत्त्वज्ञानाच्या शोधासाठी आपले संपूर्ण आयुष्य उधळतो. या प्रवासात त्याला माणसांच्या जंगलात दोन पायाच्या मनुष्याच्या शोधात फरणारी अनिशा भेटते. त्या दोघांचा शोध एकाच ठिकाणी कसा पूर्ण होतो हे दर्शवणारी ही कथा आहे. कथेचा शेवट हा वचारप्रवर्तक आ ण परिणामकारक असून वाचकाच्या मनात दीर्घकाळ रेंगाळत राहतो. ‘ शल्पासन’ या कथेच्या सुरुवातीला ईडफ्रा व मोणार्क वाळवंटाची हिरवळ करणाऱ्या अप्रतिम शल्पासनाच्या शोधात प्रवास करतात याचे चत्रण आलेले आहे. मोणार्क च्या आजीने सां गतलेली ‘बाहुली व तीन मत्रांची कहाणी’ एकाच कहाणीत अनेक कहाण्या , यांची गुंफण यातून सहजासहजी बाहेर पडणे शक्य होत नाही. ‘ वरुपनगरी’ या कथेत सुरुवातीला प्राचीन परंपरा व अवशेष यांचे जतन करत नदीच्या ठिकाणी वसलेल्या वरुपनगरीची माहिती चत्रित केली आहे. यातील आकाशनदी व वरुपनगर या ठिकाणांना मानवी भावभावनांच्या वापरलेल्या प्रतिमांतून या ठिकाणांचा जिवंतपणा चत्रित केला आहे. या कथेत कालवडीची प्रथा बंद करून अहिंसेचे-प्रेमाचे मूल्य रुजवू पाहणारे अर्हत व त्यांना वरोध करणारे सनातनी परंपरावादी लोक यांच्यातील संघर्ष चत्रण केले आहे. या कथेचा शेवट आशावादी असून सर्व नगरवासीय वस्मरणात गेलेल्या धम्मपथावर उपोसथी पावलांनी आरूढ होतात. जग हे धम्मराज्य बन वण्यासाठी

कटिबद्ध होतात. 'शोध सहाव्या इंद्रियाचा' या कथेची सुरुवातच पूर्वकथन पद्धतीने केलेली आहे. सहाव्या इंद्रियाच्या शोधाने अस्वस्थ झालेला निकाय आ ण शरीराचा उ चत वापर करून जीवन अर्थपूर्ण बन वण्याचा सल्ला देणारे अर्हत यांच्यावर ही कथा प्रकाश टाकते. संगीत , चत्रकला, नृत्यकला या व वध कलांचे संदर्भ लेखकाच्या अथक परिश्रमाची साक्ष देतात. यातून कलेकडे पाहण्याचा दृष्टिकोण प्राप्त होतो. कथेतील करुणेचे सत्य स्वरूपात दर्शन झाल्याने हसणारी साल वना,अर्हंतांच्यामुळे निकायच्या डोक्यात पडलेला प्रज्ञेचा प्रकाश व या दोघांना सम्यकदृष्टीचे दर्शन घड वणारे अर्हत वाचकांच्या अंतःकरणाचा ठाव घेतात. कथेमध्ये आलेल्या अनेक कहाण्या, उपकहाण्या व वध कलांचे संदर्भ, धम्मतत्त्वज्ञानाची चर्चा, प्राचीन संदर्भ कथेला एका व शष्ट उंचीवर घेवून जातात.

गौतमीपुत्र कांबळे *सांप्रत सेक्युलर व्हिजन* या मा सकाचे संपादक आहेत. याचबरोबर सेक्युलर मुव्हमेंट, महाराष्ट्र, फुले आंबेडकर शाहू टीचर्स असो शएशन (फास्टा) , कोल्हापूर येथे अध्यक्ष म्हनून कार्यरत आहेत. तसेच सेक्युलर आर्ट मुव्हमेंट येथे महाराष्ट्र समन्वयक म्हणून धुरा सांभाळत आहेत. कांबळे यांनी व वध साहित्य संमेलन , परिषदांचे अध्यक्षस्थान भुष वले आहे. फुले आंबेडकरी साहित्य संमेलन , कल्याण २००२ , द क्षण महाराष्ट्र साहित्य सभा , कोल्हापूर, आयोजीत साहित्य संमेलन , गुंडेवाडी(सांगली) २०११ , अल्पसंख्यांक परिषद , सांगली २००८ इ. ठिकाणी त्यांनी अध्यक्षस्थान भूष वले आहे. *परिव्राजक* या कथासंग्रहास अनेक प्रतिष्ठेचे पुरस्कार मळाले आहेत .महाराष्ट्र शासन उत्कृष्ट साहित्य पुरस्कार , यशवंतराव चव्हाण मुक्त वद्यापीठ , ना शक, बाबुराव बागूल पुरस्कार , द क्षण महाराष्ट्र साहित्य सभेचा पुरस्कार, इत्यादींचा समावेश होतो. *परिव्राजक* या कथासंग्रहाचा अनेक ठिकाणी अभ्यासक्रमात समावेश झाला होता.

गौतमीपुत्र कांबळे यांनी परिवर्तनवादी चळवळीमध्ये काम करताना प्रत्यक्षात आलेले अनुभव , निर्माण झालेल्या समस्या , दु:खाने घेरलेली माणसे समजून घेण्याचा प्रयत्न केला. हे करत असताना आपल्याला पक्क भान असलेली वचारप्रणाली , तत्त्वज्ञान *परिव्राजक* या कथांमधील कथांच्या रुपांतून वाचकांसमोर आणण्यात ते यशस्वी झाले आहेत. म्हणून केवळ फुले-आंबेडकरीकथेच्या क्षेत्रातच नव्हे तर अ खल मराठी कथाकारांच्यामध्ये त्यांचे स्थान अत्यंत महत्त्वाचे आहे.

संदर्भ :

- गायकवाड, प्रशांत, *मराठी कथेतील नवे वळण:परिव्राजक*, लोकायत प्रकाशन, सातारा २०१७.